AJUTORUL UMANITAR

Această fișă descriptivă explică cum și de ce furnizează Uniunea ajutor umanitar la nivel mondial, ca răspuns la nevoile survenite în urma dezastrelor naturale sau provocate de om. Direcția Generală Protecție Civilă și Operațiuni Umanitare Europene a Comisiei finanțează operațiuni de ajutor și coordonează politicile și activitățile statelor membre. Parlamentul și Consiliul acționează în calitate de colegiuitori, definind politica de ajutor umanitar a UE și participând la dezbaterea internațională privind desfășurarea unor acțiuni umanitare mai eficiente.

TEMEIUL JURIDIC

— Articolul 21 din Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE) stabilește principiile legate de toate acțiunile externe ale UE [articolul 21 alineatul (2) litera (g) se referă la ajutorul umanitar].

— Articolul 214 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE) constituie temeiul juridic al ajutorului umanitar.

— Articolul 214 alineatul (5) din TFUE reprezintă temeiul juridic pentru instituirea unui Corp voluntar european de ajutor umanitar.

CADRUL POLITIC ȘI DE REGLEMENTARE

Regulile detaliate privind acordarea ajutorului umanitar, inclusiv instrumentele sale de finanțare, sunt prevăzute în Regulamentul privind ajutorul umanitar [Regulamentul (CE) nr. 1257/96 al Consiliului]. Regulamentul respectiv nu a fost modificat cu ocazia restructurării altor instrumente în vederea pregătirii cadrului financiar multianual 2007-2013 (bugetul pe termen lung al UE).

Cadrul politic general pentru ajutorul umanitar este prezentat în Consensul european privind ajutorul umanitar (2007), semnat de cele trei instituții principale ale UE (Consiliul, Comisia și Parlamentul). Consensul definește viziunea comună, obiectivele și principiile de politică ale UE cu privire la o serie de teme, inclusiv cooperarea umanitară internațională, bunele practici în materie de acțiuni umanitare, reducerea riscurilor și pregătirea, protecția civilă și relațiile civil-militare. Consensul reconfirmă și cele patru principii de ajutor umanitar: umanitate, neutralitate, imparțialitate și independență. Textul oferă o abordare mai coordonată și mai consecventă a furnizării ajutoarelor, corelând ajutorul umanitar și ajutorul pentru dezvoltare, pentru a-i permite Uniunii să reacționeze mai eficace la exigențele tot mai mari.

Decizia din 2019 privind un mecanism al Uniunii de protecție civilă (UCPM) reglementează acțiunea Uniunii în acest domeniu. Aceasta modifică o decizie din 2013 care se referea la prevenirea, pregătirea, reacția și dispozițiile financiare. Regulamentul privind furnizarea sprijinului de urgență pe teritoriul Uniunii [Regulamentul (UE) 2016/369 al Consiliului] stabilește circumstanțele în care statele membre pot solicita sprijin din partea UE. El prevede și acțiunile eligibile și tipurile de intervenție financiară. La 17 iulie 2025, Comisia a propus o actualizare a regulamentului privind UCPM pentru

a-i consolida bugetul, a introduce un cadru consolidat de protecție civilă și a aloca fonduri pentru combaterea amenințărilor la adresa sănătății.

Comunicarea Comisiei din 2021 intitulată „Acțiunea umanitară a UE: noi provocări, aceleași principii" are drept scop consolidarea impactului umanitar mondial al Uniunii, pentru a răspunde cererii în creștere de ajutor umanitar, problemă agravată de pandemia de COVID-19.

DIRECȚIA GENERALĂ PROTECȚIE CIVILĂ ȘI OPERAȚIUNI UMANITARE EUROPENE (ECHO) A COMISIEI

A. Prezentare generală și impact

În cadrul financiar multianual, pentru perioada 2021-2027, au fost alocate 11,6 miliarde EUR instrumentului UE de ajutor umanitar. Ca atare, UE este unul dintre cei mai mari donatori umanitari din lume, furnizând o proporție majoră din finanțarea la nivel mondial destinată ajutorului de urgență pentru victimele catastrofelor naturale sau provocate de om. O parte din această finanțare provine direct de la statele membre, însă o contribuție importantă provine din bugetul UE.

În Comisie, Direcția Generală Protecție Civilă și Operațiuni Umanitare Europene (ECHO) este responsabilă cu asistența umanitară și protecția civilă. Actuala comisară pentru pregătire și gestionarea crizelor este Hadja Lahbib. În cadrul mandatului acesteia, ECHO se concentrează asupra ajutorului umanitar prin asigurarea de hrană și nutriție, adăpost, asistență medicală, apă și salubrizare, precum și asupra educației în situații de urgență. De la crearea sa în 1992, DG ECHO a crescut foarte mult și, în prezent, își îndeplinește mandatul cu ajutorul rețelei de peste 400 de experți din peste 40 de birouri locale răspândite în întreaga lume.

Cea mai mare parte a bugetului UE pentru ajutor umanitar este utilizat indirect. ECHO nu implementează programe de asistență umanitară pe cont propriu, ci finanțează operațiuni desfășurate de partenerii săi, și anume organizații neguvernamentale (ONG-uri), agenții ONU și organizații internaționale precum Crucea Roșie/Semiluna Roșie Internațională. Principalele sarcini ale ECHO sunt acordarea de finanțare, verificarea bunei gestiuni financiare și garantarea faptului că bunurile și serviciile partenerilor săi ajung eficient și rapid la populațiile afectate, pentru a răspunde unor nevoi reale.

În urma unei catastrofe naturale sau a altui eveniment care necesită acordarea de asistență umanitară, experții ECHO pentru ajutor umanitar realizează o evaluare inițială a situației de pe teren. Fondurile sunt apoi plătite rapid pe baza acestei evaluări – este vorba de „abordarea bazată pe nevoi" care definește activitatea ECHO. Ajutorul este direcționat prin intermediul a peste 200 de parteneri cu care ECHO a semnat acorduri contractuale ex ante. Structura ECHO asigură utilizarea transparentă a fondurilor și responsabilitatea partenerilor. Deși, în general, ajutorul umanitar al UE va continua să fie furnizat de partenerii săi umanitari, UCPM și Capacitatea de răspuns umanitar european permit ECHO să ofere ajutor limitat direct în țările aflate în dificultate după dezastre, dacă mecanismele tradiționale de acordare a ajutorului umanitar prin intermediul partenerilor Uniunii sau capacitățile acestora sunt insuficiente sau ineficiente.

Pentru 2026, ECHO se poate angaja să acorde o sumă de 1,9 miliarde EUR pentru a răspunde nevoilor ridicate de la nivel mondial. În ultimii ani, bugetul inițial pentru ajutor umanitar al UE a fost majorat periodic prin transferuri suplimentare, banii provenind, în principal, din rezerva UE pentru solidaritate și ajutoare de urgență (SEAR) și din redistribuirea de la alte linii bugetare.

În comunicarea sa din 2021 privind acțiunea umanitară a UE, Comisia a avertizat cu privire la adâncirea decalajului dintre nivelul în creștere al nevoilor umanitare și resursele financiare disponibile la nivel mondial. ECHO estimează că 239 de milioane de persoane au nevoie de asistență umanitară în 2026. În decembrie 2025, ONU a făcut un apel la fonduri de 33 de miliarde USD pentru a răspunde acestor nevoi în 2026. O problemă care complică furnizarea de asistență umanitară este baza foarte limitată de donatori la nivel mondial. În 2023, cei mai mari trei donatori – – Statele Unite ale Americii, Germania și UE – – au reprezentat 54 % din fondurile disponibile la nivel mondial.

B. Priorități în materie de politici

ECHO depune eforturi pentru a-și îmbunătăți reacția la situații de urgență și furnizează țărilor din afara UE asistență pentru consolidarea propriilor capacități de reacție la situațiile de criză și pentru a contribui la dezvoltarea pe termen lung. Coordonarea ajutorului umanitar și pentru dezvoltare și ruperea cercului vicios al schimbărilor climatice, foametei și sărăciei sunt obiective-cheie ale UE.

Activitățile de pregătire pentru dezastre reflectă, de asemenea, importanța pe care o acordă ECHO rezilienței. UE joacă un rol important în definirea eforturilor comunității internaționale pentru gestionarea riscurilor de dezastre. UE sprijină Cadrul de la Sendai din 2015 pentru reducerea riscurilor de dezastre și a emis Planul său de acțiune Sendai pentru reducerea riscului de dezastre în 2016. Acesta integrează abordarea bazată pe cunoașterea riscurilor de dezastre în procesul de elaborare a politicilor și propune activități concrete legate de cunoașterea riscurilor, riscurile de investiții, pregătirea pentru dezastre și reziliența. Comisia a emis o comunicare privind reziliența în 2012, care a fost revizuită în 2017. Scopul acesteia este de a defini o abordare strategică în materie de reziliență, care să poată amplifica impactul acțiunii externe a UE. Această abordare a fost consolidată și mai mult în noua strategie a UE privind uniunea pregătirii, publicată în 2025. În strategie se precizează că pregătirea și reziliența ar trebui integrate sistematic în parteneriatele externe ale UE.

Dat fiind numărul mare de refugiați și persoane strămutate în situații care deseori devin cronicizate, UE a convenit, în 2016, să elaboreze o abordare mai fermă, axată pe dezvoltare, a strămutării forțate. UE pune mai mult accent pe sprijinirea incluziunii socioeconomice a persoanelor strămutate forțat și pe abordarea cauzelor profunde ale strămutării pe termen lung, în conformitate cu Cadrul de răspuns cuprinzător privind refugiații al Înaltului Comisar al Organizației Națiunilor Unite pentru Refugiați și cu abordarea Băncii Mondiale privind strămutarea forțată.

UE și statele membre au jucat un rol important la Summitul mondial umanitar care a avut loc în mai 2016, la Istanbul. UE și-a asumat, ea însăși, 100 de angajamente pentru a contribui la Agenda pentru umanitate, care a fost prezentată la summit de Secretarul General al ONU, și pentru a aplica „marea înțelegere", un nou acord inovator între diverșii actori umanitari cu scopul de a majora eficiența și eficacitatea financiare.

Aceasta a fost schimbată ulterior în „Marea înțelegere 2.0" în 2021 și în „Marea înțelegere 3.0" în 2023. Acordul subliniază importanța unor parteneriate echitabile și bazate pe principii cu organizațiile locale și a responsabilității față de ajutorul pentru persoanele afectate.

Integrarea perspectivei de gen și combaterea violenței bazate pe gen continuă să fie priorități ale ECHO, care a introdus un indicator de gen în operațiunile de ajutor umanitar. În concordanță cu nevoia de a acorda prioritate celor mai vulnerabile grupuri, un alt domeniu esențial este sprijinirea educației copiilor în situații de urgență.

C. Alte instrumente

Asistența UE implică și alte trei structuri: mecanismul de protecție civilă al UE (UCPM), Corpul european de solidaritate și un nou cadru juridic pentru furnizarea ajutorului în situații de urgență în cadrul Uniunii.

— Înființat în 2001, Mecanismul de protecție civilă al UE reunește în prezent statele membre UE plus alte șase state participante: Macedonia de Nord, Islanda, Muntenegru, Norvegia, Serbia și Turcia. Mecanismul UE are la bază câteva instrumente: (1) Rezerva europeană de protecție civilă, care oferă un ansamblu de resurse de intervenție puse în comun, în mod prealabil, pe bază de voluntariat, provenind de la statele participante și un proces structurat de identificare a posibilelor lacune în capacitate; (2) Centrul de coordonare a răspunsului la situații de urgență, care funcționează ca centru operațional de facilitare a coordonării în intervențiile de protecție în regim nonstop; (3) Sistemul comun de comunicare și informare în caz de urgență, care are ca scop îmbunătățirea comunicării în situații de urgență, cu ajutorul unei aplicații web de notificare și alertă și (4) o rețea de experți calificați, disponibili în termen scurt. UCPM a fost consolidat în 2019 prin crearea rescEU, o nouă rezervă de capacități, deja operațională în timpul sezonului de incendii forestiere din 2019. Aceasta este o rezervă strategică de capacități și stocuri europene de răspuns în caz de dezastre, finanțate integral de UE. Ea cuprinde o flotă de avioane și elicoptere de stingere a incendiilor, un avion de evacuare medicală și mai multe stocuri esențiale. Printre acestea se numără spitale de campanie, mijloace de transport, produse energetice și adăposturi, materiale medicale esențiale și echipamente necesare pentru a răspunde urgențelor chimice, biologice, radiologice și nucleare. Capacitățile rescEU și ale Centrului de coordonare a răspunsului la situații de urgență urmează să fie extinse prin noua strategie UE privind o uniune a pregătirii.

— Capacitatea de răspuns umanitar european (EHRC) reprezintă cel mai nou instrument de ajutor umanitar al UE. În esență, EHRC consolidează capacitatea mecanismului de protecție civilă. Propus pentru prima dată de Comisie în 2021 și instituit în 2022, EHRC este alcătuit dintr-un set de instrumente operaționale pentru a furniza asistență rapidă în situații de criză, în special atunci când mecanismele tradiționale de acordare a ajutorului umanitar, prin intermediul partenerilor UE sau capacitățile acestora sunt ineficace sau insuficiente. EHRC dispune de trei instrumente: servicii de logistică comune, rezerve prestabilite de materiale de ajutor umanitar și experți în domeniul sănătății și logisticii. Acestea sunt mobilizate prin Centrul de coordonare a răspunsului la situații de urgență, pe

baza unei evaluări și analize prealabile a crizelor. De la crearea sa, EHRC a intervenit în peste o duzină de crize.

— Corpul european de solidaritate (2021-2027) este un program care creează oportunități de voluntariat în domeniul ajutorului umanitar. Acesta include inițiativa anterioară „Voluntari UE pentru ajutor umanitar", lansată în martie 2014. Comisia oferă finanțare sub formă de granturi pentru organizații, care apoi selectează tineri (cu vârste cuprinse între 18 și 30 de ani) pentru oportunități de voluntariat prin intermediul portalului Corpului european de solidaritate. Bugetul pentru perioada 2021-2027 este de 1 miliard EUR.

— La 15 martie 2016, Consiliul a adoptat un regulament privind acordarea sprijinului în situații de urgență în Uniune, pentru a răspunde situației umanitare dificile generate de criza refugiaților care afecta UE la momentul respectiv. Regulamentul îi permite UE să ajute alte state membre afectate pentru a răspunde la nevoile umanitare ale refugiaților. În viitor, regulamentul ar putea fi utilizat și pentru a răspunde altor crize sau dezastre ieșite din comun, cu consecințe umanitare grave, cum ar fi accidentele nucleare sau atacurile teroriste. ECHO răspunde de punerea sa în aplicare.

Un obiectiv major al ajutorului umanitar al UE a fost acordarea de asistență Ucrainei pentru a face față unui număr de greutăți provocate de invazia Rusiei din 2022. Din februarie 2022, UE a alocat peste 1,4 miliard EUR programelor de asistență umanitară în Ucraina pentru a ajuta civilii afectați de război. Aceste fonduri au fost utilizate pentru a răspunde nevoilor de bază ale oamenilor, inclusiv alimente, adăpost și servicii de sănătate. Asistența de urgență acordată Ucrainei este cea mai mare operațiune coordonată de UCPM până în prezent, peste 155 000 de tone de ajutor fiind furnizate până în ianuarie 2025.

ROLUL PARLAMENTULUI EUROPEAN

În domeniul politicii privind ajutorul umanitar, Parlamentul este colegiuitor împreună cu Consiliul. Temeiul juridic al politicii privind ajutorul umanitar propuse de Comisie (sub formă de regulamente) este negociat cu Consiliul și Parlamentul – și aprobat sau respins – de aceștia, în conformitate cu procedura legislativă ordinară a UE. Măsurile de punere în aplicare ale Comisiei sunt, de asemenea, înaintate Parlamentului, care are competențe de control. În Parlament, ajutorul umanitar intră în competența Comisiei pentru dezvoltare (DEVE) și protecția civilă în cea a Comisiei pentru mediu, sănătate publică și siguranță alimentară (ENVI).

În plus, Parlamentul monitorizează furnizarea de ajutor umanitar și încearcă să asigure că dispozițiile bugetare sunt mai aproape de îndeplinirea nevoilor mondiale umanitare. Parlamentul a subliniat periodic nevoia de a crește finanțarea pentru ajutorul umanitar și a insistat asupra eliminării decalajului în creștere dintre exigențele umanitare mondiale și fondurile disponibile, cel mai recent în ianuarie 2026 în rezoluția sa referitoare la ajutorul umanitar într-o perioadă marcată de o multitudine de crize – reafirmarea principiilor noastre pentru un răspuns mai eficace și mai ambițios la crizele umanitare.

Comisia DEVE și Parlamentul în general au încercat – , prin avize și rezoluții, inclusiv rapoarte din proprie inițiativă – , să influențeze deciziile strategice și orientările de

politică ale Comisiei, de exemplu privind contribuția UE la Summitul umanitar mondial, educația în situații urgente și reacția la epidemia de Ebola. Parlamentul evaluează programul de lucru anual al Comisiei Europene și strategia operațională a ECHO. Comisarul pentru pregătire și gestionarea crizelor este invitat la schimburi periodice de opinii cu Comisia DEVE. „Consensul european privind ajutorul umanitar", adoptat în 2007, a fost foarte mult influențat de pozițiile ferme adoptate de Parlament. De asemenea, Parlamentul a susținut activ alte aspecte privind politicile, cum ar fi reziliența, siguranța alimentară și crearea unei legături între asistența umanitară și cea pentru dezvoltare.

Pentru a consolida controlul Parlamentului asupra ajutorului umanitar, din 2006, Comisia DEVE desemnează, o dată la doi ani și jumătate, un raportor permanent privind ajutorul umanitar. Raportoarea actuală este Leire Pajín (S&D, Spania). Mandatul ei include protejarea intereselor bugetare legate de ajutorul umanitar, monitorizarea programelor de ajutor umanitar și menținerea unei relații strânse cu comunitatea donatorilor de ajutor umanitar.

Această fișă descriptivă este pregătită de Unitatea de analiză și sprijin pentru politicile externe a Parlamentului European. Pentru informații suplimentare, vă rugăm să consultați site-ul Comisiei pentru dezvoltare.

Malte Frederik Hergaden
04/2026